2024/2371

10.10.2024

REZOLUȚIA (UE) 2024/2371 A PARLAMENTULUI EUROPEAN

din 11 aprilie 2024

conținând observațiile care fac parte integrantă din decizia privind descărcarea de gestiune pentru execuția bugetului întreprinderii comune europene pentru ITER și pentru dezvoltarea energiei de fuziune (Fusion for Energy) aferent exercițiului financiar 2022

PARLAMENTUL EUROPEAN,

— având în vedere decizia sa privind descărcarea de gestiune pentru execuția bugetului întreprinderii comune europene pentru ITER și pentru dezvoltarea energiei de fuziune (Fusion for Energy) aferent exercițiului financiar 2022,

— având în vedere articolul 100 și anexa V la Regulamentul său de procedură,

— având în vedere avizul Comisiei pentru industrie, cercetare și energie,

— având în vedere raportul Comisiei pentru control bugetar (A9-0090/2024),

A. întrucât întreprinderea comună europeană pentru reactorul termonuclear experimental internațional (ITER) și pentru dezvoltarea energiei de fuziune („întreprinderea comună") a fost înființată în aprilie 2007 pentru o perioadă de 35 de ani prin Decizia 2007/198/Euratom a Consiliului ([1]);

B. întrucât membrii întreprinderii comune sunt Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (Euratom), reprezentată de Comisie, statele membre ale Euratom ([2]) și țări terțe care au încheiat cu Euratom un acord de cooperare în domeniul fuziunii nucleare controlate;

C. întrucât întreprinderea comună are ca obiective să asigure contribuția Uniunii la proiectul internațional ITER pentru energia de fuziune, să pună în practică acordul privind programul extins de colaborare încheiat între Euratom și Japonia și să pregătească construcția unui reactor de fuziune demonstrativ și a instalațiilor aferente ([3]);

D. întrucât proiectul ITER implică șapte parteneri mondiali, și anume Uniunea, reprezentată de Euratom, Statele Unite ale Americii, Rusia, Japonia, China, Coreea de Sud și India, Uniunea asumându-și rolul principal cu o cotă de 45,4 % din costurile de construcție, iar ceilalți parteneri având fiecare o cotă de 9,1 %; acest lucru se va schimba în faza operațională de testare a fuziunii, când Uniunea va acoperi 34 % din costurile de funcționare ([4]);

E. întrucât estimarea curentă a Comisiei cu privire la bugetul total din partea Euratom de care are nevoie întreprinderea comună pentru a finanța componenta europeană a punerii în aplicare a proiectului ITER și a activităților conexe până în 2035 se ridică la 15 miliarde EUR (la valorile curente); întrucât statul-gazdă al ITER (Franța) și statele membre ale Euratom trebuie să contribuie cu încă 3,2 miliarde EUR (la valorile actuale) ([5]);

F. întrucât Regatul Unit și Elveția nu mai sunt asociate cu activitățile ITER ale întreprinderii comune și nici cu membrii întreprinderii comune ([6]);

([1]) Decizia 2007/198/Euratom a Consiliului din 27 martie 2007 de înființare a întreprinderii comune europene pentru ITER și pentru dezvoltarea energiei de fuziune, cu oferirea unor avantaje conexe (JO L 90, 30.3.2007, p. 58).
([2]) Membrii Euratom sunt statele membre ale UE și statele asociate, Elveția și Regatul Unit (până în 2020).
([3]) Instalațiile principale de fuziune sunt situate la Cadarache, Franța, iar sediul întreprinderii comune se află la Barcelona.
([4]) Documentele ITER intitulate „Value estimates for ITER Phases of Construction, Operation, Deactivation and Decommissioning and Form of Party Contributions" (Valori estimative pentru etapele de construire, funcționare, dezactivare și dezafectare ale ITER și forma contribuțiilor părților) și „Cost Sharing for all Phases of the ITER Project" (Împărțirea costurilor pentru toate etapele proiectului ITER).
([5]) Estimările sunt bazate pe comunicarea Comisiei COM(2017) 0319 și pe documentul de lucru conex al serviciilor Comisiei SWD(2017) 0232, tabelul 4.
([6]) Regatul Unit s-a retras din Uniune și din Euratom la 31 ianuarie 2020. Acordul comercial și de cooperare dintre Uniune (Euratom) și Regatul Unit a fost încheiat la 30 decembrie 2020. Conform acestui acord, Regatul Unit va participa și va contribui la programele Uniunii enumerate în Protocolul I, inclusiv la programul Euratom de cercetare și formare și la activitățile ITER ale întreprinderii comune. Cu toate acestea, atât timp cât părțile nu ajung la un acord cu privire la protocol, Regatul Unit nu este nici asociat la activitățile ITER ale întreprinderii comune, nici membru al acestei întreprinderi comune. În ceea ce privește Elveția, acordul nu a fost prelungit în mod automat și, prin urmare, s-a încheiat în 2020.

G. întrucât, pentru a spori transparența, întreprinderea comună ar trebui să prezinte în conturile sale anuale informații relevante privind contribuțiile membrilor la nivel de program; întrucât, pentru fiecare program în cadrul căruia își desfășoară activitatea, întreprinderea comună ar trebui să prezinte, per categorie de membri și până la sfârșitul exercițiului, toate informațiile relevante, inclusiv obiectivele privind contribuția stabilite prin lege pentru programul respectiv, volumul contribuțiilor primite și volumul angajamentelor juridice asumate; întrucât întreprinderea comună ar trebui să îmbunătățească în continuare transparența,

Remarci de ordin general

1. observă că, potrivit raportului Curții de Conturi („Curtea") privind conturile anuale ale întreprinderii comune („raportul Curții"), conturile anuale ale întreprinderii comune pentru exercițiul financiar 2022 prezintă în mod fidel, sub toate aspectele semnificative, situația financiară a întreprinderii comune la 31 decembrie 2022, precum și rezultatele operațiunilor sale, fluxurile sale de numerar și variațiile activelor sale nete pentru exercițiul financiar 2022, în conformitate cu regulamentul său financiar și cu normele contabile adoptate de contabilul Comisiei; ia act, de asemenea, de faptul că operațiunile subiacente conturilor întreprinderii comune pentru exercițiul financiar 2022 sunt, sub toate aspectele semnificative, conforme cu legile și reglementările în vigoare;

2. subliniază că Curtea atrage atenția asupra faptului că întreprinderea comună a prezentat în conturile anuale pe 2022 estimarea sa privind costul total pentru finalizarea obligațiilor sale de realizare a proiectului ITER (estimarea la finalizare), evaluată la 19,1 miliarde EUR (la valorile din 2022), constând în totalul plăților efectuate până la sfârșitul anului 2022, în valoare de 9,2 miliarde EUR, și în estimarea plăților viitoare, evaluate la 9,9 miliarde EUR (la valorile din 2022);

3. notează totuși că estimarea la finalizare prezentată în 2022 continuă să fie bazată pe ipotezele referitoare la obiectivele de etapă și la costuri formulate în 2016 și că aceste estimări vor face obiectul unei revizuiri semnificative, odată ce noul scenariu de referință și noile cerințe ale proiectului ITER vor fi finalizate, aprobate de Consiliul ITER și comunicate în mod oficial întreprinderii comune;

4. recunoaște că, în 2022, întreprinderea comună s-a confruntat cu efecte inflaționiste puternice, inițial din cauza problemelor legate de lanțul de aprovizionare induse de pandemia de COVID-19 și apoi (după februarie 2022) din cauza războiului de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei; este îngrijorat de faptul că impactul estimat al acestora asupra estimării totale a întreprinderii comune la finalizare se ridică la 144 de milioane EUR (valorile din 2008) pentru cea mai recentă evaluare; constată, în plus, că se preconizează că această estimare la finalizare se va materializa sub forma unor cheltuieli suplimentare în perioada 2023-2026; constată, de asemenea, că acest efect inflaționist este clar în ceea ce privește prețurile materiilor prime, atât în contractele existente, cât și în licitațiile primite în 2022, și este probabil să continue în viitor, în funcție de evoluția situației internaționale;

5. constată cu îngrijorare că Rusia este un membru al OI ITER, având obligația de a livra mai multe componente pentru proiectul ITER sitului de asamblare ITER din Franța (Cadarache) și de a vărsa organizației contribuții anuale; subliniază că această situație antrenează riscul unor întârzieri și al unor costuri mai mari pentru proiectul ITER; insistă asupra necesității de a dezvolta soluții pentru a atenua aceste riscuri în mod corespunzător; consideră că orice decizie luată ar trebui să protejeze interesele strategice și prioritățile politice ale Uniunii;

6. este conștient de faptul că, în noiembrie 2022, cel de al 31-lea Consiliu ITER ([7]) a convenit asupra unei actualizări a scenariului de referință și, în cadrul celei de a 32-a reuniuni din 21-22 iunie 2023 ([8]), a solicitat directorului general al ITER să prezinte o propunere de actualizare a scenariului de referință ITER pentru revizuire și aprobare în 2024;

7. ia act cu îngrijorare că riscul pentru gestionarea bugetului a fost clasificat ca mediu pentru întreprinderea comună din cauza noilor riscuri de întârzieri și de creșteri suplimentare ale costurilor în cazul proiectului ITER, legate de noul scenariu de referință planificat, de problemele de livrare cauzate de sancțiunile impuse Rusiei și de întârzierile în aprobarea de către Autoritatea pentru Securitate Nucleară din Franța ([9]) a modificărilor la nivelul proiectării care au apărut în timpul procesului de asamblare;

([7]) https://www.iter.org/doc/www/content/com/Lists/list_items/Attachments/1061/2022_11_IC-31.pdf
([8]) https://www.iter.org/doc/www/content/com/Lists/list_items/Attachments/1115/2023_06_IC-32.pdf
([9]) Autoritatea franceză pentru securitate nucleară [ASN] are autoritatea finală și interacționează numai cu Organizația Internațională ITER pentru Energia de Fuziune (ITER-IO), iar orice modificări viitoare necesare ar putea avea un impact ridicat asupra costurilor. În ianuarie 2022, ASN a pus capăt complet asamblării ITER până când ITER poate dovedi că poate menține personalul în siguranță.

Gestiunea bugetară și financiară

8. salută faptul că bugetul Uniunii pentru perioada 2014-2020 a fost executat integral în angajamente la sfârșitul anului 2020; constată, de asemenea, că planul de plăți pentru angajamentele restante este aliniat la planul de punere în aplicare: 232,2 milioane EUR pentru 2022 și 150 de milioane EUR pentru 2023, iar celelalte plăți rămase se vor materializa în anii următori ([10]);

9. constată că, pentru perioada 2021-2027 a cadrului financiar multianual, Consiliul European a convenit asupra unui buget pentru contribuția Euratom la ITER în valoare totală de 5 614 milioane EUR (în valori curente), din care 5 560 de milioane EUR (în valori curente) de contribuție directă la proiect; constată, de asemenea, că la această cifră vor fi adăugate contribuțiile statului-gazdă al ITER și ale membrilor, sub rezerva deciziei finale a autorităților bugetare relevante;

10. ia act de faptul că consiliul de conducere al întreprinderii comune a adoptat inițial bugetul întreprinderii comune pentru 2022 în valoare de 854,49 milioane EUR în credite de angajament și 845,45 milioane EUR în credite de plată și că acesta a fost modificat în două amendamente în cadrul reuniunilor Consiliului de conducere din iulie și decembrie 2022;

11. constată că creditele disponibile finale, inclusiv reportarea din anul precedent, au fost de 981,18 milioane EUR în credite de angajament (față de 1 069,9 milioane EUR în 2021) și 844,02 milioane EUR în credite de plată (față de 764,8 milioane EUR în 2021);

12. constată că rata de execuție a bugetului final disponibil al întreprinderii comune a fost de 72 % în credite de angajament și de 91 % în credite de plată (față de 99,7 % și, respectiv, 97,4 % în 2021); constată că ratele scăzute de execuție au fost cauzate de încetinirea activităților operaționale atât la nivelul OI ITER, cât și la nivelul întreprinderii comune, în principal din cauza consecințelor pandemiei de COVID-19, a războiului de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei și a problemelor recente de proiectare tehnică legate de faza actuală de asamblare din cadrul proiectului ITER;

13. observă, în plus, că întreprinderea comună a redus bugetul operațional de plăți cu 92 de milioane EUR printr-un buget modificat și, în plus, a transferat 9,5 milioane EUR din bugetul său operațional de plăți la bugetul administrativ (salarii), pentru a finanța obligațiile legate de fondul de pensii pe care întreprinderea comună le avea față de Comisie;

14. subliniază că Curtea a considerat că există deficiențe în execuția bugetului administrativ al întreprinderii comune, din cauza faptului că acest buget este constituit sub formă de credite nedisociate; constată că, în consecință, angajamentele administrative bazate pe contracte și obligații administrative pentru care nu s-au efectuat plăți până la sfârșitul exercițiului pot fi reportate pentru plată în exercițiul următor;

15. constată cu îngrijorare că, la sfârșitul exercițiului 2022, pentru titlul 2 – Cheltuieli de infrastructură și de funcționare, rata de execuție a fost de 63 % dacă se ia în considerare noul buget pentru plăți administrative pentru 2022 și de 69 % dacă se ia în considerare și bugetul neutilizat pentru plăți administrative din exercițiile anterioare reactivat în 2022 pentru execuție, iar rata de anulare a angajamentelor reportate din exercițiul precedent a fost ridicată, cu o medie de 20 %;

Personalul și recrutarea

16. ia act de faptul că, începând de la 31 decembrie 2022, posturile ocupate în cadrul întreprinderii comune includeau 46 de funcționari, 224 de agenți temporari și 164 de agenți contractuali; constată, în plus, că întreprinderea comună s-a bazat pe sprijinul a 12,5 angajați interimari (ca echivalent normă întreagă) și a trei experți naționali detașați;

17. constată, în plus, că 11 nou-veniți (șase agenți temporari, patru agenți contractuali și un expert național detașat) și-au preluat atribuțiile în 2022 și că patru membri ai personalului (toți agenții contractuali) au devenit agenți temporari pe baza unor proceduri de selecție;

18. constată că întreprinderea comună a îmbunătățit ușor situația dezechilibrului de gen; constată din Raportul anual consolidat de activitate, în ceea ce privește echilibrul de gen, că aproximativ 38 % erau femei și 62 % bărbați în forța de muncă a întreprinderii comune; sugerează ca întreprinderea comună să continue să combată dezechilibrul de gen și să urmărească un echilibru geografic în acest sens;

([10]) Comisia Europeană, Performanța ITER, 2023.

19. subliniază că Curtea a considerat că situația personalului de conducere de nivel superior al întreprinderii comune a rămas instabilă și se află într-un stadiu semnificativ de tranziție la sfârșitul anului 2022, odată cu plecarea directorului în iunie 2022 și cu numirea șefului departamentului Broader Approach în funcția de director general al OI ITER în septembrie 2022, ceea ce a dus la schimbări de personal pentru patru dintre cele șapte posturi de conducere de nivel superior ale întreprinderii comune;

20. reiterează îngrijorarea Curții că această situație prezintă un risc pentru buna gestionare și continuitatea întreprinderii comune, într-un moment în care vor fi necesare cadre de conducere de nivel superior cu experiență pentru a pune în aplicare noul scenariu de referință pentru ITER, care va avea un impact considerabil asupra activităților întreprinderii comune;

21. ia act cu îngrijorare de scrisoarea ([11]) adresată Comisiei de către sindicate la începutul anului 2022, în care sunt descrise aspectele legate de gestionare și de resursele umane și prin care aceasta alertează Comisia cu privire la riscurile pe care le prezintă situația pentru buna funcționare a întreprinderii comune, la bunăstarea personalului său și la reputația Uniunii în cadrul proiectului ITER;

Prevenirea fraudelor și a conflictelor de interese

22. constată, pe baza raportului anual de activitate consolidat pe 2022, că punerea în aplicare a acțiunilor din Planul de acțiune antifraudă a fost urmărită în mod sistematic cu ajutorul unei baze de date dedicate (RAPID), care documentează progresele suplimentare înregistrate în ceea ce privește punerea în aplicare a acțiunilor antifraudă în 2022;

23. ia act cu satisfacție de faptul că, pe parcursul anului, responsabilul cu combaterea fraudei și etica a oferit informații și sprijin în materie de prevenire a fraudei personalului implicat în achiziții publice, gestionarea contractelor, finanțe și gestionarea resurselor umane și că au fost organizate evenimente de sensibilizare antifraudă pentru personalul și conducerea întreprinderii comune, inclusiv sesiuni de formare pentru nou-veniți; ia act de faptul că stadiul punerii în aplicare a fost raportat în cadrul reuniunilor Comitetului de audit și, în plus, rețeaua internă de corespondenți în materie de fraudă a întreprinderii comune a fost informată în mod individual și în contextul reuniunilor periodice ale rețelei de asigurare;

24. ia act cu satisfacție de faptul că normele, procedurile, procesele și cele mai bune practici legate de etică și prevenirea și gestionarea conflictelor de interese au fost comunicate personalului, în special prin intermediul manualului întreprinderii comune de pe intranetul său;

25. salută faptul că, începând din 2022, toți membrii personalului întreprinderii comune au fost obligați să publice o declarație de interese generale în fiecare an; emiterea și evaluarea declarațiilor sunt gestionate în prezent prin intermediul unui registru digitalizat al întreprinderii comune privind conflictele de interese, îmbunătățind monitorizarea și trasabilitatea și, prin urmare, prevenirea și gestionarea conflictelor sale de interese;

Sisteme de gestionare și control

26. observă cu îngrijorare că Curtea consideră că gestionarea contractelor întreprinderii comune are deficiențe care au afectat în mod grav îndeplinirea obiectivelor contractului și care, dacă nu sunt remediate, pot afecta și alte activități operaționale ale întreprinderii comune, având în vedere modificările semnificative ale contractelor complexe în curs care ar putea fi necesare ca urmare a actualizării scenariului de referință pentru proiectul ITER;

27. ia act, în special, de contractul semnat în 2013 în valoare de 500 de milioane EUR pentru proiectarea, echiparea și instalarea clădirilor nucleare și nenucleare ITER; în decembrie 2020, ca reacție la preocupări și la nemulțumirea față de progresul și eficiența contractantului în legătură cu lucrările care mai rămâneau de efectuat la clădirile nenucleare, întreprinderea comună și OI ITER au evaluat, cu ajutorul unor experți juridici externi, consecințele potențiale ale unor strategii alternative de achiziții, cum ar fi redeschiderea procedurii pentru serviciile de echipare sau transferul lucrărilor rămase către alți contractanți; constată că, în februarie 2021, contractantul a prezentat o declarație de costuri, în valoare totală de 150 de milioane EUR, pentru serviciile de proiectare nucleară și de echipare. În septembrie 2021, acesta a prezentat o altă declarație de costuri, în valoare de 30 de milioane EUR, pentru restul lucrărilor de la clădirile nenucleare; pe baza analizei riscurilor efectuate de experții juridici și a feedbackului primit de la aceștia, directorul întreprinderii comune a ajuns cu contractantul la o înțelegere pentru suma de 75 de milioane EUR în legătură cu prima declarație de costuri, și contractantul a deschis un litigiu pentru cea de a doua declarație de costuri, care nu fusese achitată;

([11]) https://u4unity.eu/link/Topic_91_F4E.pdf

28. subliniază că, potrivit Curții, analiza documentației privind executarea contractului a evidențiat deficiențe în gestionarea acestui contract de către întreprinderea comună, în special, Curtea a subliniat incapacitatea întreprinderii comune de a notifica neconformități semnificative în programarea contractantului, ceea ce a condus la interpretări diferite și dezacorduri între părți cu privire la domeniul de aplicare al activității, la calendare și la cerințele proiectului; în plus, experții juridici au concluzionat că, din cauza modului în care erau formulate clauzele relevante, întreprinderea comună nu putea rezilia contractul pentru a executa ea însăși lucrările scoase din sfera acestuia și nici nu putea asigura executarea lucrărilor de către alți contractanți; regretă că, din cauza lipsei de evidențe cu privire la proiect, întreprinderea comună nu a putut stabili în mod clar obligațiile contractantului;

29. observă că în raportul anual de activitate consolidat pe 2022, se afirmă că întreprinderea comună continuă să pună în aplicare un sistem de control intern recunoscut, matur și funcțional; constată, cu toate acestea, că întreprinderea comună recunoaște că schimbările survenite în conducerea superioară (director și personal de conducere de nivel superior), care au avut loc de la jumătatea anului 2022, au un impact direct asupra punerii în aplicare a unora dintre acțiuni, precum și asupra culturii organizaționale a întreprinderii comune, și că vizibilitatea punerii în aplicare depline a inițiativelor poate dura ceva timp;

30. ia act de faptul că, în aplicarea principiului prudenței, întreprinderea comună a clasificat două deficiențe în ceea ce privește prestatorii externi de servicii (resurse umane, competențe și continuitate) și sarcina de lucru și starea de bine a personalului;

31. constată, în plus, că personalul de conducere de nivel superior al întreprinderii comune monitorizează în permanență acțiunile lansate în domeniile identificate ca având deficiențe majore și consideră că întreprinderea comună a atenuat în mod semnificativ riscurile aferente și a formulat planuri de acțiune concrete pentru a aborda preocupările nesoluționate, justificând astfel eliminarea rezervei din 2021 în 2022;

Situația acțiunilor întreprinse în urma observațiilor din exercițiile anterioare

32. ia act de faptul că „observațiile” din rapoartele anuale specifice ale întreprinderilor comune sunt, de fapt, „recomandări neprogramate” ale Curții; constată că Curtea monitorizează anual aceste observații, evaluând statutul lor ca „deschise” sau „închise”;

33. constată că dintre cele cinci observații formulate de Curte referitoare la 2019 și la 2021, doar două sunt închise;

34. constată că observația deschisă pentru 2019 se referă la utilizarea excesivă a resurselor contractate sau din surse (aproximativ 62 % în 2019), ceea ce prezintă riscuri semnificative pentru întreprinderea comună, în ceea ce privește păstrarea competențelor cheie, responsabilitatea neclară, posibilele litigii judiciare și eficiența mai scăzută a personalului din cauza managementului descentralizat;

35. notează că în 2022, întreprinderea comună a creat un grup de lucru pentru a evalua gradul ridicat de utilizare a resurselor externe, cu scopul de a planifica și a justifica mai bine nevoile în materie;

36. ia act de faptul că, pentru 2021, observațiile deschise se referă la (i) lipsa dovezilor privind eficiența și impactul pozitiv asupra sistemului evaluărilor anuale periodice efectuate de experți externi și a auditurilor interne intensive care să acopere majoritatea domeniilor critice ale activităților întreprinderii comune, ceea ce a condus la o creștere a sarcinii administrative și (ii) la deteriorarea mediului de lucru al întreprinderii comune [12] și la utilizarea disproporționată a resurselor de personal extern, sporind provocările și riscurile pentru mediul de lucru;

37. constată că, în 2022, în urma a două recomandări din cel de al 10-lea raport anual de evaluare [13] privind gestionarea resurselor umane, consiliul de conducere a aprobat un plan de acțiune pentru punerea lor în aplicare.

---

[12] Principalele motive sunt deficiențele de la nivelul conducerii superioare, de exemplu, un proces decizional netransparent și disfuncțional și lipsa dialogului social.

[13] Cea de a 56-a reuniune a consiliului de conducere din 7-8 iulie 2022, Barcelona.